

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG DOMKIRKEN SOKN

7.mai 2017

---

450 ÅR – GRENSELØST OG BERIKENDE

*«Ja, en må finne seg i mangt
selv om det er tuslete og trangt.
Vi spleisa støtt te' parafin og køl,
men levde for det meste for oss sjøl»*

Slik formulerte revyforfatteren Arne Svendsen livsfølelsen i Fredrikstads under byens 350-årsjubileum i 1917. Jubileet ble feiret i skyggen av første verdenskrig. Krigen førte til sterk prisstigning og kommunens økonomiske ressurser var begrenset. Det rammet hele lokalsamfunnet og førte til matmangel og stor bolignød.

Ved byens 450-årsjubileum er det en helt annen optimisme som preger feiringen. Jubileets visjon er å være **grenseløst** og **berikende**. Med forankring i fortiden skal jubileet bidra til at blikket rettes fremover mot nye muligheter og utfordringer, stimulere til å tenke ut over etablerte grenser og skape opplevelser og kunnskap. Dette er også et godt program for kirkens involvering i Fredrikstad-samfunnet, ikke minst i året vi markerer 500 år siden Martin Luther startet den store reformasjonen i Vest-Europas kirker og samfunn. Det er fint å se at **byjubileet** og **reformasjonsmarkeringen** er knyttet så bra sammen.

Etter at middelalderbyen Borg (Sarpsborg) ble brent av svenskene i 1567 var det et naturlig valg å legge reetableringen av byen nærmere Glommas munning. På østsiden var det store marker som egnet seg til jordbruk og beiteland. Men østsiden var vanskelig å forsvare, og byen ble nedbrent av svenskene to ganger i løpet av byens tre først år. Alle forsøk på å flytte byen til den mindre utsatte vestsiden møtte imidlertid sterk motstand i befolkningen fordi nærheten til Byens Marker da ble svekket. Fredrikstad ble derfor en permanent festningsby på 1660-tallet.

Befolkningsvekst og nye næringsmuligheter endret dette bildet radikalt. «Fredrikstad savnet Rum og Frihed til at utfolde sig samt gjøre gjeldende Interesser paa det Kommercielle Omraade», skriver Fredrikstads første byhistoriker, Carl Plünneke (1850-1947). Den første bebyggelsen på Vestsiden ble anlagt på Holmen og langs Gressvikfloa. Først i 1735 fikk Vestsiden offisiell status som forstad til Fredrikstad. I sin framstilling av arkitekturen i Fredrikstad karakteriserer **Lars Ole Klavestad** – som kåserte om stedsnavn under **kulturkvelden** i domkirkekjelleren på onsdag - Vestsiden som «en selvgrodd forstad».

Sagbruksprivilegiene som kongen i 1688 hadde gitt til godseierne på Hafslund og Borregaard var i nesten 200 år en kime til stor konflikt mellom befolkningen i Fredrikstad og Gleng, som var navnet på dagens Sarpsborg mellom 1537 og 1939. Godseierne ved Sarpefossen ble svært rike, og de la store begrensninger på utvikling av næringsvirksomheten i Fredrikstad. Soknepresten Seeberg i Tune (1778-1795) sin karakteristikk av sine sognebarn var det nok mange i Fredrikstad som nikket gjenkjennende til: «Gleng er et avgrunnens verksted, en samlingsplass for menneskeslektens berme fra øst og vest».

Opphevelsen av sagbruksprivilegiene i 1859 og muligheten til å etablere dampager førte til et enormt oppsving i treforedling i Nedre Glomma på 1860- og 70-tallet. Utenlandske og kapitalsterke gründere strømmet til byen, og arbeidsfolk flyttet inn fra områdene rundt. I 1874 var Fredrikstad vokst til å bli landets tredje største eksporthavn. Opphevelse av sagbruksprivilegiene førte også til fri bosetning og industrialisering, med etablering av FMV i 1859 og en rekke nyetableringer knyttet til handels- og servicevirksomhet, teglverk og steinindustri. Fra 1855 til 1900 økte befolkningen fra 3.486 innbyggere til 14.635. Det aller meste av veksten og nyetableringene skjedde i forstaden, og tyngdepunktet i byutviklingen flyttet seg fra østsiden til vestsiden.

Det utviklet seg en sterk lokalsamfunnsidentitet i de nye områdene som ikke minst ble knyttet til visjonen om eget **kirkebygg**. I Glemmen ble drømmen om en ny kirke oppfylt i 1854. Men Glemmen kirke var ikke stor nok for den økende befolkningen i Forstaden. Ett av de sprekere forslagene i kommunestyret var å flytte Gamle Glemmen kirke til den tiltenkte nye kirketomten på Lykkeberg, da «den passet til Omgivelserne».

I stedet ble det – heldigvis – utlyst en arkitektkonkurranse som arkitekt W.F. Lühr vant. Våren 1877 ble det slått ned 1200 trepåler, og tre år senere ble dagens praktfulle kirkebygg innviet – oppført av 1.280.000 mursteiner fra Sorgenfri Teglverk på Østsiden. Med sitt 72 meter høye kirketårn har kirken siden den gang vært Fredrikstads ruvende og sentralt beliggende signalbygg – der blinkfyret i tårnet kan ses langt til havs når mørket faller på. Kirkens vakre glassmalerier ble utført av Emanuel Vigeland i 1917 og altertavlen er malt av professor Axel Revold i forbindelse med den store innvendige restaureringen utført av Arnestein Arneberg mellom 1950 og 1955. Fredrikstad kommune utgav i 1967 heftet «Byen med de vakre kirker» i forbindelse med diskusjonene om hvor stiftsbyen i det nye bispedømmet skulle lokaliseres. Vestre Fredrikstad var og er, den mest storslåtte av kirkene i Fredrikstad og bispedømmet, velegnet som domkirke. Og slik ble det.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS FREDRIKSTAD

Medlemskap

Domkirken ligger sentralt i soknet, der bykjernen former livsvirkeligheten til de menneskene som bor her. 54,9% av befolkningen i Domkirken sokn var medlemmer i Den norske kirke i 2016, mot 65,1% ved forrige visitas i 2008. I 2016 var antallet medlemmer i soknet 4277. Det er 69 færre enn i 2008, men flere enn gjennomsnittet i perioden 2009 – 2013. Befolkningen har økt med 1100 personer. Prosentnedgangen kan for en stor del tilskrives innvandring og økningen i medlemmer som tilhører islam, den katolske og andre kristne kirker - i tillegg til en raskt voksende gruppe som ikke er medlem i noe trossamfunn.

Åndelig utvikling

Gudstjenestene er kirkens grunnleggende handling der den treenige Gud kommer oss i møte som den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus i Ord og sakrament, og inviterer oss til fellesskap og medvandring med seg. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål for perioden frem til 2020 er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Domkirken har god gudstjenestedeltakelse med et gjennomsnitt på 110 deltakere på søn- og helligdager i 2016. Til sammen deltok 8432 mennesker på gudstjenester i Domkirken i 2016, det høyeste antallet siden 2012 og betydelig høyere enn i 2003 (6720). Hvert medlem deltar i gjennomsnitt på 1,97 gudstjenester i året. Det er betydelig høyere enn gjennomsnittet for bispedømmet som er 1,22. Dette er en indikasjon på at Domkirkens gudstjenester er et kraftsenter også for mennesker utenfor soknet, slik det bør være i en domkirke.

Det er ingen grunn til å beklage seg som prost Hount i 1812 over at «kirkene står mange steds tomme» og anbefaler som mottiltak å «ryste støvet av de gamle anordninger, som er et herlig middel». Men det er fortsatt rom for flere i Domkirkens gudstjenester og målet må være fortsatt vekst i gudstjenestedeltagere.

Oppslutningen speiler det meget solide gudstjenestearbeidet med høy kvalitet som har vært drevet i Domkirken i mange år. Domkirken har i stor grad evnet å videreutvikle et variert gudstjenestelivet som svarer på vår tids livsfølelse og behov for livstolkning. Et større antall søndagsgudstjenester inkluderer musikk av høy kvalitet i variert stil, som ulik messemusikk, jazzmesse, gospelmesse, Ni lesninger, Tomas- og Taize-messer og den felleskirkelige gudstjenesten 1.nyttårsdag. Nevnes må også stillhetssamlingene på en hverdag, som jeg håper vil bli videreført. Domkirkens kor deltar regelmessig på gudstjenestene og gir ofte spor av himmel på jord. Når det gjelder kvalitet og oppslutning om gudstjenestene representerer Domkirken en grenseløs og berikende kraft og inspirasjonskilde, ikke bare for prostiet men for hele bispedømmet.

Det har i løpet av visitasen flere ganger blitt tematisert at oppslutningen om **familiemessene** er svak. Det har først og fremst sammenheng med befolknings sammensetningen i soknet, der bare 15% av husholdningene har barn under 17 år. Det er neppe nødvendig å fortsette med disse, men derimot videreutvikle gudstjenestene slik at barn alltid er velkommen og kjenner seg ivaretatt. En mulighet er å gjøre som i Göteborg Domkirke og videreutvikle kapellet til en **«Barnas katedral»**.

I samtalen med Kirkens Bymisjon ble det også drøftet om kapellet i Domkirken kan være stedet for Bymisjonens hverdagsgudstjenester, en fin kombinasjon med Barnas katedral, og et åpent og tilgjengelig rom for stillhet og lystenning.

Domkirken har lange gode tradisjoner for at det feires **nattverd** i gudstjenestene. Nattverden er et grenseløst og berikende måltid der vi alle får erfare at den korsfeste og oppstandne kommer til oss med sin nåde og fred. Oppslutningen om nattverd i Domkirken er jevnt økende, i 2016 var det til sammen 3589 nattverdgjester, 57 nattverdgjester i gjennomsnitt per gudstjeneste, en økning på 20% fra 2013.

Antall **vigsler** varierer fra år til år, men økningen vi ser ellers i domprostiet skjer ikke i Domkirken, selv om biskopen har åpnet for at vigsler kan finne sted også utenfor kirkerommet på steder som egner seg til gudstjeneste. I Domkirken sokn er Kirkeparken permanent godkjent som vigselssted. Domkirken med sitt korparti fremstår særlig egnet for enklere vigsler i kirkerommet for dem som av ulike grunner ikke ønsker en storslått feiring. Her kan Domkirken tenke mer offensivt og bidra til å styrke ekteskapet som en forpliktende organisering av samlivet

og øke kirkens kommunikasjon med mennesker i en viktig livsfase. Det er heller ingenting i veien for utprøve en kombinasjon med vigsel og dåp.

Gravferdsseremonier er en grunnleggende del av kirkens kjerneoppdrag og hennes omdømme i lokalsamfunnet. I 2016 ble 88% av alle døde i Fredrikstad gravlagt ved kirkelig seremoni. Kirkens rolle som **gravferdsforvalter** sikrer en god, erfaren og respektfull forvaltning for alle. De betydelige ressursene som brukes på å tjene mennesker i sorg og savn også i Domkirken sokn, er en viktig del av kirkens kjerneoppdrag og menighetsbyggende arbeid.

Musikk og sang er et helt sentralt element i kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Det har gjennom mange år vært drevet en omfattende kor- og kirkemusikalsk virksomhet av svært høy kvalitet i Domkirken. I løpet av visitasen har jeg fått gleden av både å høre og møte **Jentekoret, Cantabile, Senza Rigore og Borg Domkor**, som i løpet av en uke til sammen samler godt over 100 personer til øvelser, gudstjenester og konserter. I tillegg til fokuset på sang og musikk er kormiljøene også viktige sosiale og åndelige arenaer for mange. Korvirksomheten synes svært godt organisert med egne styrer og budsjett. I tillegg til korenes egen virksomhet er det også utstrakt samarbeid med andre aktører, blant annet **Kulturskolen, Fredrikstad Storband, Blåseensemblet** og **musikere** under gudstjenestene. Korene deltar også på andre kulturarenaer som for eksempel **Mozartfestivalen**. Jentekorets nye prosjekt med fokus på norsk og internasjonal **tradisjonsmusikk** i samarbeid med bl.a. Cicignon skole er fremtidsrettet i et lokalsamfunn med stadig større kulturelt og religiøst mangfold.

Domkirkens **konserterie** har også god oppslutning om blant annet lunsjkonserter, sommerkonserter og pasjonskonserter. Det er et meget godt grep at man gjennom **Kirkemusikk Fredrikstad** samarbeider med kantorene i Glemmen og Østre Fredrikstad om konsertseriene, og spesielt om den meget viktige **Hovlandfestivalen** som bispedømmet håper vil bli et flaggskip for kirkemusikken i Borg og etterhvert en sentral kirkemusikalsk arena i Norge. Sammen med det nyetablerte **Hovlandakademiet** i Glemmen vil dette bringe arven etter Norges betydeligste kirkemusiker videre.

Visjonen for det kirkemusikalske arbeidet i Domkirken er å sikre kvalitet og profesjonalitet i alle ledd, forankret i Kirkemøtets vedtak om domkirkenes særlige rolle i utviklingen av kirkemusikk. Oppslutningen, svært godt omdømme og bred finansiering fra Fredrikstad kommune og andre, viser at Fredrikstad domkirke med sine svært dyktige domkantorer i aller høyeste grad har lykket.

Gudstjenestefeiringen i Domkirken er en integrert del av både den nasjonale kirke og den verdensvide økumeniske kirke. Det er derfor gledelig å høre at menighetsrådet etter en lang prosess nå ønsker å inngå **misjonsavtale** med Stefanusalliansen, en av organisasjonene som Den norske kirke har en forpliktende avtale med gjennom Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM).

Havnebyen Fredrikstad mottak tidlig mange impulser fra **andre kristne trosretninger**. Metodistkirken, etablert i 1863, ble fort den største frikirkemenigheten i byen, sammen med Frikirken som ble grunnlagt i 1888. Senere etablerte Adventistkirken, Baptistkirken, Kristi Menighet og på 1930-tallet pinsevekkelsen menigheter i byen. I begynnelsen kunne det være

krevende å samarbeide. På et møte mellom prost Arup og den metodistisk orienterte Tobias Jacobsen i 1852 brøt det – ifølge Ugebladet - ut en «sann orkan, thi der regnet skjellsord, skriken, støyen, mens andre sang, fløytet, hostet, harket, spyttet – kort og godt der var et sant Sodoma».

Det gikk heldigvis adskillig roligere for seg under den inspirerende samtalen med **Fredrikstad Kristne Råd** under visitasen. Det første «enhetsmøte» i Fredrikstad fant sted så tidlig som i 1904, og siden den gang har det økumeniske samarbeidet i byen utviklet seg til å bli et av de mest bærekraftige i bispedømmet. Det er fordi det er etablert som et kristent råd med kirkesamfunnene som medlemmer, og ikke bare predikanter og ledere. Gudstjenestene på nyttårsdag, Glommafestivalen, 8.mars, samt korsvandringene på langfredag og de felles årlige fagdage for prester og pastorer er milepæler i samarbeidet, som samler bredt fra alle menighetene. Å revitalisere **Bibeldagen** gjennom et felleskirkelig samarbeid og etablere nye tiltak i forbindelse med **Bylørdagene** i sentrum sammen med **Torvbyen**, bør vurderes. Jeg vil også utfordre Fredrikstad Kristne Råd til å bidra til å utvikle de felleskirkelige strukturene i de andre byene i Nedre Glomma til tilsvarende kristne råd.

Undervisning: Dåp og dåpsopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende hellige handling, samtidig som det er en stor familiebegivenhet og tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og trosopplæring.

Kirkelig årsstatistikk viser at oppslutningen om dåp i Domkirken sokn er kritisk. I 2016 ble det gjennomført 16 dåp av barn som sokner til Domkirken (til sammen ble det døpt 23 barn, der 7 barn kommer utensokns fra). Dette betyr at bare 50% av foreldrene som er medlemmer i Den norske kirke bringer barna sine til dåp, langt under domprostiet (72% i 2015), og bispedømmet (75%). Dette er viktig og må stå helt sentralt når Domkirken nå er i ferd med å utvikle en helhetlig strategi for menighetsarbeidet gjennom **menighetsutviklingsprosessen**. Domkirken må gjøre alt den kan for å øke oppslutningen om dåp. Dette kan inkludere fødselsbesøk til foreldre som er medlemmer i Den norske kirke, «drop-in» dåp og gudstjenester med dåp på andre tider og dager enn søndagen kl 11. «**Aksjon dåp**», som ble initiert av fellesrådet i fjor høst, gir en bred meny av målrettede tiltak og ressurser for å styrke oppslutningen om dåp og gir en god ramme for ansatte og menighetsråds utviklingsarbeid på dette feltet.

Kirkens **trosopplæringsreform** har som mål at alle døpte og tilhørige i alderen 0 – 18 år skal få grunnleggende innføring i troens innhold og praksis. Oppslutningen om breddetiltakene i Domkirken sokn er varierende, med babysang, småbarnssang, Lys Våken 2 og konfirmasjonstiden som tiltakene med best oppslutning. Med såpass få barn på hvert trinn, er det en god strategi når Glemmen og Gamle Glemmen er en samarbeidsenhet sammen med Domkirken. Dette muliggjør i større grad å se bykjernen som én arena med et differensiert trosopplæringstilbud. Trosopplæringsarbeidet er hele kirkens arbeid og det er behov for en sterkere samhandling mellom ulike arbeidslag og ansatte for å få til det løftet som trengs.

Trosopplæringsplanen skal revideres neste år og det gir gode muligheter til å samtale i stab og menighetsråd om hvordan man skal håndtere utfordringene, inkludert en gjennomgang av antall tiltak.

Oppslutningen om **konfirmasjonen** (64% av 15-åringene som er medlem/tilhørige i Den norske kirke) er betydelig, men noe lavere enn i Domprostiet som helhet og gir også grunnlag for gjennomgang sammen med Glemmen og Gamle Glemmen. Møtet med ungdomsledere fra Domkirken, Glemmen og Gamle Glemmen onsdag kveld viste at ungdommene har en høyt utviklet evne til å reflektere over tro, teologi og eksistensielle spørsmål. I min tjeneste som biskop er det første gang jeg har opplevd å ha en samtale om den nikske trosbekjennelses tilblivelse og teologi med 15-18-åringer!

DEN NORSKE KIRKES INVOLVERING I LOKALSAMFUNNET

Kirken er sendt til verden av kirkens Herre, og har i grunnloven fått et samfunnsoppdrag om å være Norges folkekirke. Kirken i Domkirken sokn er sendt til dette lokalsamfunnet med ordet om Guds nåde og formaning til nestekjærlighet med særlig omsorg for ekskluderte og mennesker som sliter med livene sine. Den norske kirke i Borg sitt tredje strategiske mål er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv. I Fredrikstad passer det utmerket å sette «grenseløs og berikende» som overskrift, og med trosopplæringsens mål om livstolkning og livsmestring som involveringens innerside.

Domkirken sokn har hatt mange prester med et grenseløst og berikende engasjement i lokalsamfunnet. La meg nevne to av dem. Kapellan Anton S. Gundersen (1890-1908) ble omtalt som «Fredrikstads mest kjente skikkelse», og engasjerte seg lidenskapelig for ytremisjon, avholdssaken og de fattige. Han skrev til stadighet i avisen, utfordret mennesker personlig når han skulle samle inn penger til fattigpleien, og var svært omstridt: «I Fredrikstad er der to slags mennesker, de som er for og de som er mot pastor Gundersen», skrev redaktøren i Smaalenes Socialdemokrat. Ved sin avgang fikk han like fullt lovord fra den samme redaktøren: «I oppfatning og livssyn skiller vi oss i mangt fra herr Gundersen, men det forhindrer ikke at vi kan yte ham vår fulle anerkjennelse for hans virksomhet».

Sokneprest i Vestre Fredrikstad kirke fra 1919, Ragnar Forbech, høstet voldsom kritikk etter at han – dypt rystet over dårlige boforhold, arbeidsløshet og den sosiale nøden – skrev i Menighetsbladet i 1924 om den «Den sosiale krise»: «Vi må mer få øynene opp for våre brødres nød, ikke bare slik at vi viser barmhjertighet, men også rettferdighet. Vi må se at det ikke nå er kristendom det styres etter». Reaksjonene lot ikke vente på seg. Redaktøren i Fredrikstad Blad slo ettertrykkelig – og kritisk - fast: «Hans innlegg i den sosiale diskusjon er blitt ydet ubetinget anerkjennelse fra kommunistisk hold», noe Forbech for øvrig tok med knusende ro.

I dagens Fredrikstad gjenfinner vi mye av den sosiale nøden som opprørte Forbech blant **rombefolkningen** i byen, som jeg fikk erfare da jeg i løpet av visitasen besøkte leiren deres på Lisleby. Også de mer enn 2000 **barn og unge (15%)** som lever i familier med inntekt under 60% av gjennomsnittsinntekten, og som var et tema i et eget møte med kommunens ledelse, er en stor utfordring for kirke og kommune. Kommunens representanter bekreftet at dette er en prioritert sak for kommunens ledelse.

Diakoni som retningsviser for kirkens involvering i lokalsamfunnet

Diakonien er en integrert del av lokalkirkens involvering i lokalsamfunnet, og omtales av kirkefedrene som liturgien etter liturgien i kirkerommet. I velferdsstaten ligger ansvaret for den grunnleggende tjenesteytingen hos myndighetene, men kirken utøver en svært viktig andre- og tredjelinjetjeneste – særlig for mennesker med behov for ledsagelse i krevende tider.

Den norske kirkes forståelse av diakoni uttrykker denne tjenesten for de syke, sårbare, marginaliserte og utstøtte som nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Kamp for rettferdighet skjer blant annet gjennom deltakelse i Kirkens Nødhjelps **fasteaksjon**, markeringer av de ulike **verdensdagene** og **Domkirkens internasjonale komite** og vennsapsrelasjonen som er utviklet med menigheten i Bacsalu i Romania.

Nestekjærlighet viser seg gjennom kirkens tilstedeværelse på **Holmen** og **Fjeldberg** - som jeg selv fikk besøke under visitasen – og i samarbeidet med **Kirkens Bymisjons gatekapell**, **Sorg og omsorg** og **Blå Kors/Barnas stasjon**.

Gjennom sertifiseringen som **Grønn menighet** og deltakelsen på gudstjenesten i forbindelse med **Skaperverkets dag**, har Domkirken et tydelig engasjement for **vern om skaperverket**.

Kirkekaffe, **kirkeskyssordningen**, den godt besøkte **onsdagsmiddagen**, deltakelse i **Møtested kirken** og **trosopplæringens** mange arenaer er gode eksempler på **inkluderende fellesskap**. Arbeidet med å utvikle gudstjenestene som inkluderende fellesskap for alle må fortsette, og slik synliggjøre kirkens mangfoldige fellesskap der Gud i Jesus Kristus er fellesskapets sentrum, og der alle har sin plass. Borg bispedømme har nylig lansert en godkjenningsordning kalt «**Vår inkluderende menighet**» med ressurser og tiltak som enkelt kan gjennomføres i lokalkirkene. Målet er at kirken tar på alvor sitt oppdrag om å legge til rette for en likeverdig deltakelse for alle dens medlemmer, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon. Jeg oppfordrer menighetsrådet i Domkirken å gå inn i denne ordningen som en del av menighetsutviklingsprosessen.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Vårt lokalsamfunn styres av folkevalgte som på basis av kunnskap om lokalsamfunnet, lovpålagte oppgaver og befolknings behov skal prioritere fellesskapets ressurser, og stimulere til engasjement og innsats for å videreutvikle Fredrikstad og byen som en godt lokalsamfunn for alle som bor her.

Også her i Domkirken sokn er det nødvendig å adresse utfordringer knyttet til menneskers levekår og folkehelse. Kommunens **levetårsundersøkelse** fra 2016 er meget god og opplysende, og **folkehelseplanen** gir en presis retning på utfordringene som må adresseres. Som lokalkirke er det naturlig å knytte våre prioriteringer til de områdene som lokalsamfunnets tillitsvalgte har identifisert, for så å velge hvilke av disse vi vil være med å forsterke og gjennomføre med egne ressurser, og i samarbeid med offentlige myndigheter og andre aktører i sivilsamfunnet. Et overordnet grep for fellesrådet vil, i forbindelse med den pågående og lovende virksomhetsgjennomgangen, være å utvikle en **samlet diakoniplan** for Fredrikstad der

diakonene, prestene, kirkens øvrige ansatte og de frivillige samhandler innenfor en slik helhetlig plan for byen.

I løpet av visitasen har det blitt samtalt om flere utfordringer som gir oss store muligheter til å forsterke samhandlingen mellom kommune, kirke og andre aktører i lokalsamfunnet for at Fredrikstad skal bli et enda bedre sted å bo for alle:

I Fredrikstad har lokalkirke, kommune og bispedømmets spesialprest gjennom en årrekke vært helt i front når det gjelder arbeidet med å sikre alle tjenestemottakeres **rett til tros- og livssynsutøvelse**. Dette arbeidet ble av statsråden tidligere i uken fremhevet som et pionerarbeid på nasjonalt nivå. En naturlig videreutvikling er at det i løpet av et år er sikret en nødvendig kompetanseheving for å skape tilstrekkelig opplæring og trygghet blant kommunens ansatte. Dette må også inkludere de hjemmebaserte tjenestene. Bispedømmet deltar gjerne i et slikt utviklingsarbeid. Den norske kirkes aktive rolle i Fredrikstad Kristne Råd og Dialogforum Østfold gir en god plattform for kirken som bindeledd mellom kommunen, andre kristne trossamfunn og moskeene.

Det er også fremtidsrettet at Fredrikstad har ambisjoner om å bli et **demensvennlig** lokalsamfunn. Dette er et åpenbart område hvor lokalkirken og kommunen vil ha nytte av et gjensidig samarbeid, hvor kommunen kan stille sin kompetanse til disposisjon for å øke kunnskapen blant kirkens ansatte og medlemmer om demens, og kirken kan motivere og «pleie» frivillige – f.eks. elever ved **Hans Nielsen Hauge videregående skole** – som ledsagere når demente ønsker å delta på gudstjenester og andre aktiviteter i nærområdet.

Det norske kirke spiller en sentral rolle i **det inter-religiøse arbeidet** i Fredrikstad, nå bedre organisert gjennom **Dialogforum Østfold** hvor også Domkirken er medlem. Det ligger derfor vel til rette for utvidelse av konkrete samarbeidstiltak, særlig i tilknytning til barnefattigdom og rusfrie fellesarenaer for ungdom. Kanskje Fredrikstad kunne bli en pioner i å utvikle et inter-religiøst mannsarbeid? I samtalen med styret i **al-Huda-moskeen** i Samfunnshuset på Lisleby, som er Fredrikstads største moske med 1100 medlemmer, ble et slikt samarbeid støttet og ønsket. Inter-religiøst arbeid på vårt nivå drives best gjennom dia-praksis, som betyr at man gjør ting sammen. Kan det tenkes at Seiersten Misjonshus kan utvikles til et interkulturelt og inter-religiøst samlingssted?

For at moskeen skal få utnyttet sitt potensiale som inkluderingsarena og sosial møteplass er det viktig at det settes fortgang i arbeidet med å skaffe en egnet tomt til moske.

Samarbeidet mellom Domkirken, Blå Kors, Kirkens Bymisjon og Frelsesarmeen i Fredrikstad om å håndtere barnefattigdom bør kunne utvides med deltagelse fra al-Huda og de andre moskeene i byen. På dette feltet vil en felles strategi bidra til sosial inkludering, bedre levekår og aktiv samfunnsdeltakelse.

For å få samordnet innsatsen mellom myndighetene og aktørene i sivilsamfunnet er det nødvendig at kommunen inviterer til en arena for helhetlig samtale om samfunnsutvikling og samhandling mellom kommunen og alle aktører i sivilsamfunnet. Dette bør komme i tillegg til de mer områdespesifikke og prosjektorienterte arenaene som finnes.

I forbindelse med visitasen i Rolvsøy i desember 2016 ble behovet for å utvikle en overordnet plan for et helhetlig **skole-kirke-samarbeid** med hele Fredrikstadskolen diskutert, med stort rom for den enkelte skole og lokalkirkes behov og ressurser. Det er gledelig at kommunen nå vil følge opp dette med fellesrådet. Møter med rektor, lærere og elevrådet på **Cicignon skole** – som i en årrekke har hatt et godt samarbeid med Domkirken – bekreftet at samhandlingsflatene er mange og nyttig for å nå skolens kompetansemål.

I møtet med **Cicignon lokalsamfunnsutvalg** ble det uttrykt ønske om i enda større grad å åpne Domkirkens dører for det økende antall mennesker som passerer kirken. Mulighetene for et samarbeid om å utvikle Domkirkekjelleren som et samlingssted etter skoletid for skoleelever som av ulike grunner har en ventetid, ble drøftet og bør utredes videre. Den åpne onsdagsmiddagen er et godt sted å begynne.

Organisert samarbeid lokalkirke-kommune

Samarbeid mellom kirke og kommune har gjennom en årrekke vært svært godt og konstruktivt. Kommunen har gitt kirken gode, realistiske og forutsigbare rammer, og vært velvillige med å bevilge midler til større oppgraderinger av kirkebyggene i Fredrikstad – ikke minst den omfattende utvendige rehabiliteringen av Domkirken i 2014 – 2015. Kommunens bidrag gjør at Fredrikstad fortsatt – med god grunn - er kjent som «byen med de vakre kirker»!

Siden forrige visitas har Domkirken også blitt knyttet til det nye vann- og avløpsanlegget, og kirkeklokkenes ringeanlegg fra 1960-tallet har nylig blitt byttet ut. Kommunens underskuddsgaranti til Domkirkens konserter er svært viktig bidrag til at Domkirken har blitt en av byens aller mest brukte kulturarenaer, og en inspirasjon og stolthet for hele bispedømmet.

Fremover vil det være behov for en betydelig rehabilitering av kirkens praktfulle hovedorgel, som sliter med dårlig fungerende mekanikk og slitasje etter 50 års flittig bruk. Oppgraderingen av orgelet er også avhengig av rehabiliteringen av overflatene i kirkerommet, galleriet og tårnet.

I inneværende budsjettår har kommunen også bidratt med en tilleggsbevilgning for å kunne ansette en kommunikasjonsmedarbeider i fellesrådsområdet, og til gjennomføring av arbeidet med virksomhetsgjennomgangen.

KOMMUNIKASJON

Bispedømmets strategiske plan løfter kommunikasjon som en helt sentral strategi for å nå våre mål. Menighetsbladet «**Domkirken i sentrum**» kommer ut med to utgaver i året, og er en viktig informasjonskanal med høy kvalitet. Undersøkelser viser at en stor del av befolkningen leser menighetsblader, og at bladene er viktig for å skape tilhørighet til både kirke og lokalsamfunn.

Det er gledelig at fellesrådet har investert i og nå er i full gang med å utvikle innholdet på Den norske kirkes felles **nettsideløsning**. Denne er tilpasset både nettbrett og mobiltelefoner, og åpner for nye muligheter og større funksjonalitet i kommunikasjon med alle målgrupper. De nye nettsidene vil også ivareta krav om universell utforming. Det er også prisverdig at fellesrådet har meldt seg på Den norske kirkes nye **intranettløsning** som i disse dager utvikles til å bli en viktig informasjons- og kommunikasjonskanal mellom alle nivåer i kirken.

Siden 2012 har Domkirkens stab driftet **Facebook**-profilen til «Kirkemusikk Fredrikstad», og siden 2016 har også Domkirken menighet hatt en egen profil der det blant annet legges ut invitasjon til gudstjenester og andre arrangementer i kirken.

Møtet med **Demokraten, Fredriksstad Blad og NRK Østfold** i løpet av visitasen viste at det er store mulighetsrom for en enda tettere samhandling mellom kirke og media, spesielt knyttet opp til kirkens kulturarbeid.

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsrådet i Domkirken virker godt utrustet til å håndtere de store og viktige oppgavene som ligger foran. Visitasen har bekreftet at også her i Domkirken er kirkens muligheter større enn våre økonomiske ressurser og antall ansatte. Det er derfor fremtidsrettet at menighetsrådet er inne i menighetsutviklingsprosjektet **MUV** sammen med Glemmen sokn, slik at kirkene i sentrum kan fremstå som en grenseløs og berikende helhet. Sammen med alt det øvrige samarbeidet som allerede skjer innenfor prestedtjenesten, trosopplærings- og kirkemusikkfeltet åpner dette for spennende og nye muligheter i fremtiden. **Byutviklingsprosjektene** som planlegges rundt **Torvbyen** og på den gamle **sykehustomta** utfordrer kirkene i sentrum til å tenke grenseløst og helhetlig om virksomheten. Begge disse prosjektene vil innebære betydelige endringer i Domkirken sokn de neste 10 årene.

Den store gruppen med **frivillige**, godt organisert i en rekke utvalg og komiteer og i korene, er en konkretisering av Luther og reformasjonens nybrotsarbeid om det allmenne prestedømmet og derfor en nødvendig del av en luthersk kirkeforståelse. I samtalen med Cicignon lokalsamfunnsutvalg og NAV ble det åpnet for utvidet samarbeid med ulike frivillige organisasjoner og mennesker for å forsterke medlemmene og befolkningens mulighet til å forme en offensiv Domkirke for et inkluderende og godt bysamfunn.

Sokneprest i Vestre Fredrikstad fra 1928 – 1946, Georg Ianke, beklaget seg over å måtte stille «allting frem i rosenrødt skjær ved bispevisitaser». Jeg vil takke nåværende menighetsråd og stab for svært fordomsfrie, ærlige og åpne samtaler om muligheter, begrensninger og utfordringer i Domkirken sokn. En særlig takk går til soknepresten som har lagt ned et betydelig arbeid å i forberede et utmerket og bredt sammensatt visitasprogram, og til alle andre som har bidratt underveis.

Jeg har i løpet av visitasuken gjentatte ganger fått bekreftet at kirken og dens medarbeidere i 2017 nyter svært stor respekt og tillit på alle arenaer i lokalsamfunnet. Mulighetene for kirke og lokalsamfunn i fremtidens Fredrikstad by er grenseløse, og jeg har i løpet av denne uken ikke møtt en eneste lukket dør for kirkens deltakelse i å utvikle et berikende lokalsamfunn.

UTGANG

Den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus sendte sine disipler ut til folkeslagene for å skape et nytt Guds folk. I Jesu navn fikk kirken kall til å døpe mennesker og lære dem hvordan dåpslivet leves i Jesu etterfølgelse, i møte med andre mennesker og i skaperverket. Slik skapes det et grenseløst fellesskap rundt kirkens sentrum, den oppstandne Kristus.

I Den hellige ånds kraft er kirken satt til å berike livet til de menneskene hun møter: Ved nattverdbordet gir Gud næring og styrke for livet her og nå, og vi blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen av evangeliet gjenfinder menneskene sin verdighet. I kirkens mangfoldige kulturarbeid på mange arenaer får mennesker hjelp til å leve sine liv i lys av troen, håpet og kjærligheten. Gjennom kirkens diakonale virksomhet blir mennesker omsluttet av Guds omsorg og kjærlighet, og i trosopplæringen gis mennesket en fordypning av sin tilhørighet.

Guds rike velsignelse i det oppdraget dere har fått til å være en del av Jesu kirke i Domkirken sokn.

Atle Sommerfeldt

Borg biskop

Fredrikstad 7.mai 2017